

СОЦІОЛОГІЧНІ МЕТОДИ ВИЯВЛЕННЯ ЛАТЕНТНОЇ ЗЛОЧИННОСТІ

Анотація. У тезах розглянуто окремі види соціологічних методів виявлення латентної злочинності які застосовуються національними та міжнародними дослідницькими установами. Встановлено, що соціологічні методи є ефективними, проте не позбавлені недоліків.

Ключові слова: латентна злочинність, соціологічні методи, опитування.

Аннотация. В тезисах рассмотрены отдельные виды социологических методов выявления латентной преступности применяемых национальными и международными исследовательскими учреждениями. Установлено, что социологические методы эффективны, однако не лишены недостатков.

Ключевые слова: латентная преступность, социологические методы, опрос.

Summary. In theses examined the some types of sociological methods of detecting latent crime, which are used by national and international research institutions. It has been established that sociological methods are effective, but not without shortcomings.

Key words: latent criminality, sociological methods, poll.

Латентна (прихована) злочинність існує в тій чи іншій мірі в усі часи, має велику кількість проявів та обставин, що її обумовлюють. Актуальність обраної теми полягає в особливій небезпечності латентної злочинності та шляхів її подолання. Окремі питання методів та способів виявлення латентної злочинності досліджували такі вчені: Веприцький Р.С., Головін Б.М., Дедик Н.В, Оболенцев В.Ф. та інші.

Викремлюють статистичні, соціологічні, логіко-математичні та економічні методи виявлення латентної злочинності. Зокрема, найбільш ефективними та застосованими в практиці

міжнародних організацій є соціологічні методи: опитування, анкетування, а також дослідження документів [1, с. 178]. Як зазначає В. Ф. Оболенцев, ці методи зазвичай застосовують комплексно і доповнюють один одного [2, с. 67].

У наш час різні опитування проводять приватні компанії, громадські організації, державні органи та міжнародні організації на основі міжнародного співробітництва з державами.

Одним із прикладів застосування соціологічного методу виявлення латентної злочинності є «The International Crime Victim Surveys» (ICVS) (міжнародне опитування жертв злочинів). ICVS є міжнародним проектом з опитування населення країн-учасниць щодо проблем злочинності і віктимізації, який здійснюється під егідою ЮНКІПІ - Міжрегіональний науково-дослідний інститут Організації Об'єднаних Націй з питань злочинності та правосуддя. На сьогоднішній день було проведено 7 раундів дослідження (1989-1992-1996-2000-2004/05-2010-2016) у 80 країнах світу (в тому числі в Україні – м. Київ) [3]. У м. Києві було проведено дві хвили обстеження громадської думки у березні-квітні 1997 р. опитано 1000 респондентів, у серпні 2000 р. – 1500 респондентів. Емпіричні дані, отримані під час дослідницької діяльності, показали наскільки великими є прогалини між показниками офіційної статистичної звітності та реальною станом справ. На жаль, зазначений проект ICVS в Україні більше не працював.

Соціологічні методи використовувалися в рамках Меморандуму про взаєморозуміння стосовно співробітництва в галузі запобігання злочинності та кримінального правосуддя при проведенні дослідницького проекту «Латентна злочинність» під егідою ООН. Були проведені такі дослідження: дослідження віктимізації, дослідження «самозвіту» та інші. Самозвіт - це вид дослідження заснований на самоаналізі та суб'єктивній оцінці кримінальної дійсності правопорушником. Дослідження віктимізації – це дослідження, в процесі якого здійснюється перетворення особи чи групи осіб на реальну жертву [4,с.121]. У них використовувалися метод опитування та метод анкетування, тобто ці дослідження базувалися виключно на соціологічних методах.

Найвищу репрезентативність та об'єктивність результатів опитування в Україні мають дослідження, що здійснюються Київським міжнародним інститутом соціології, Українським центром економічних і політичних досліджень імені Олександра Разумкова, СОЦИС – Центром соціальних та політичних досліджень [5, с.546].

Соціологічні методи хоч і є ефективним, але не позбавлені недоліків. Опитування найчастіше здійснюється у формі: бесіди, інтерв'ю, анкетування. Для підвищення достовірності отриманих даних при опитуванні, необхідно, щоб бесіда для респондента мала характер невимушеної розмови, здатної викликати почуття довіри до особи, яка опитує. Штучний характер бесіди має бути відомий лише досліднику, а не опитуваній особі, інакше цей вид соціологічного методу не дасть позитивних результатів. Що стосується анкетування – то скоріш за все воно має бути анонімним, тоді є більший шанс отримати правдиві відповіді на запитання від респондента, він отримує додаткову гарантію для відвертості.

Серед чинників, які впливають на вірогідність отриманих даних є те, що респонденти можуть іноді забувати про деякі випадки, або ж бояться давати відповіді з різних мотивів, а результати, що отримані при саморезстрації злочинців також можуть бути сумнівними, адже респондентам легше зізнатися, що вони стали жертвами злочину, ніж що вони самі вчинили злочин.

Наявність латентної злочинності створює в мікросередовищі психологічну обстановку безкарності суспільно – небезпечних діянь, що, у свою чергу, стимулює осіб, що скоїли певні злочини, продовжувати свою злочинну діяльність, і саме тому необхідність у проведенні соціологічних досліджень (опитування, анкетування тощо) раз у півріччя чи рік є необхідною складовою для виявлення латентної злочинності. Міжнародне співробітництво є корисним для

виявлення латентної злочинності, адже проведення тільки національних досліджень інколи замало для максимально правдивого результату.

Список використаних джерел:

1. Федик Н. В. Окремі методи виявлення латентної злочинності // Вісн. Львів. ун-ту. Серія юридична. – 2016. – № 62. – С. 177–183.
2. Оболенцев В. Ф. Латентна злочинність: проблеми теорії та практики попередження /В. Ф. Оболенцев. – Х.: Вид. СПД ФО Вапнярчук Н. М., 2005. – 128 с.
3. The International Crime Victims Surveys: A retrospective // European Journal of Criminology.–2015. – №12. – С. 437–456.
4. Shmalleger F. Criminology Today: An Integrative Introduction. – New Jersey, 1999. – 227s.
5. Кулик О.Г. Методологічні засади всеукраїнського віктимологічного опитування населення/ О.Г. Кулик// Форум Права.-2013.-№1.-С.543-548

Науковий керівник – канд. юрид. наук, доц. М. Ю. Валуйська

Міністерство освіти і науки України
Національний юридичний університет
імені Ярослава Мудрого

АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ ПРОТИДІЇ ЗЛОЧИННОСТІ

Матеріали XVIII студентської наукової конференції
з кримінології

(м. Харків, 28 листопада 2018 р.)

За загальною редакцією
професора *А. П. Гетьмана* і професора *Б. М. Головкина*

Харків
«Право»
2018

Редакційна колегія:

д-р юрид. наук, проф. Б. М. Головкін (*голова*);
канд. юрид. наук, доц. К. А. Автухов (*відповідальний секретар*);
д-р юрид. наук, проф. О. Ю. Шостко;
канд. юрид. наук, доц. М. Ю. Валуйська;
канд. юрид. наук, доц. С. Ю. Лукашевич;
канд. юрид. наук, доц. М. В. Романов;
канд. юрид. наук, доц. В. В. Пивоваров;
канд. юрид. наук, доц. О. В. Таволжанський;
канд. юрид. наук, доц. О. В. Ткачова;
канд. юрид. наук О. В. Гальцова;
канд. юрид. наук М. О. Маршуба;
канд. юрид. наук О. В. Новіков;
канд. юрид. наук К. Д. Кулик;
канд. юрид. наук М. Ю. Кутепов;
канд. юрид. наук Н. В. Сметаніна;
зав. лабораторією Ю. Г. Бойко

A43 **Актуальні проблеми протидії злочинності : матеріали XVIII студ.**
наук. конф. з кримінології (м. Харків, 28 листоп. 2018 р.) / за заг. ред.
А. П. Гетьмана і Б. М. Головкіна. – Харків : Право, 2018. – 196 с.

ISBN 978-966-937-540-7